

Dialektvarieteteten: en studie i begreppsbildning

Lars-Erik Johansson

Institutionen för kommunikation och information

Högskolan i Skövde

The concept of 'dialect' is often regarded as self-explanatory and therefore considered not requiring a definition. In cases where definitions do exist, the concept is normally understood as one-dimensional, i.e. the dialect is defined as a diatopic variety, meaning that a functional connection between linguistic criteria and extralinguistic factors of a spatial kind is possible to retrieve. Multi-dimensional dialect definitions are rare, but sometimes concept criteria of diastratic, historical or structure-linguistic kinds are added. The spatial component is scarcely analyzed, with the consequence that the dialect's relation to spatial aspects appears highly vague. Furthermore, an analysis of the methodology and research praxis of dialectology shows that the concept of 'regional dialect' prevalent within Nordic studies in Sweden is mainly historical but also highly idealized. A functional definition of the concept of 'regional dialect' must be multi-dimensional (encompassing diatopic, diastratic and diaphatic aspects) and relate, probably to a higher degree than it does today, to functional rather than structure-linguistic concept criteria.

Nyckelord: terminologi, begrepp, begreppsbildning, dialekt, dialektologi, varietet

1 Bakgrund

Dialektbegreppet är ett problematiskt begrepp inom lingvistik. Vissa forskare ifrågasätter till och med om dialektbegreppet är rimligt eller meningsfullt. Till dialektbegreppets förnekare hör i äldre tid kända lingvister som Meyer (1875) och Paris (1893); den senare har myntat uttrycket "Il n'y a réellement pas de dialectes". I modern tid märks en lingvist som Harris ("The dialect myth", 1990) och en dialektolog som Upton ("The idea of a 'dialect area' is, in reality, a fiction", 2006: 311). De som förnekar relevansen hos dialektbegreppet bestrider inte existensen av regionalt betingad variation i språket men anser att begreppet saknar stöd i den språkliga verkligheten.

Även de som bejaktar begreppet och har ägnat en stor del av sin vetenskapliga forskning åt dialekter är dock bekymrade över att dialektbegreppet i hög grad är oklart och att det saknas relevanta definitioner av det. Till sådana bekymrade kritiker hör bland annat internationellt kända dialektologer som Wrede, Ammon och Britain. Wrede (1902: 22) menar att dialektbegreppet är problematiskt "so lange die Sprachforscher den Begriff der Mundart nicht deutlich definiert haben". Ammon (1987: 316 f.) konstaterar att

dialektologin utgör ”a labyrinth of terms and concepts” och att dialektologerna måste ”decide on specific terms and explain the concepts they denote at least to an extent whereby the worst errors can be avoided”. Britain (2004: 268) menar att termen ”dialect lacks definitional consensus perhaps more than any other in the field” och talar om ”den semantiska dimma” som omger termen; termanvändningen är tveklöst ”a battleground for terminological dispute” (272). Även en svensk forskare som Widmark (1991: 186) hävdar att det är oklart vad som avses med *genuin dialekt*, en uppfattning som delas av Hultgren (1983: 30) och Svahn (2003: 506 f.).

2 Teori och metod

Min teoretiska utgångspunkt är att ett språk (historiskt språk, nationalspråk) kan betraktas som summan av de olika *varieteter* (lekter) som utgör dess samlade arkitektur. En varietet kan men behöver inte analyseras som ett språkligt system. Urskiljandet av en varietet förutsätter att man genom ett konstruktivistiskt förfarande aggregerar en viss uppsättning språkdrag och relaterar dessa till utomspråkliga faktorer. Varietetsbegreppet innehåller således två viktiga komponenter, en lingvistisk och en utomspråklig (exempelvis rumslig eller social). Med utgångspunkt häri kan det delas in i olika undertyper, exempelvis *diatopiska* (dialekter, regiolekter, topolekter), *diastratiska* (sociolekter) och *diafasiska* (stilar, kommunikationssituationer). Detta synsätt förutsätter att den språkliga variationen inte är fri (som den normalt betraktas inom strukturalism och generativ grammatik) utan är systematisk och regelstyrd (som den beskrivs inom variationslingvistik). Varietetsbegreppet är inte helt oproblematiskt; således kan en konkret varietet klassificeras utifrån olika aspekter (exempelvis såväl diatopiska som diastratiska och diafasiska).

Objektet för denna studie är det begreppssystem vari dialektbegreppet ingår. I detta system måste dialektbegreppet (definiendum) med hjälp av begreppskännetecken (*differentia specifica*) skiljas från dels överordnade begrepp (’språk’), dels sidordnade begrepp (såsom ’standardvarietet’, ’sociolekt’, ’sexolekt’, ’diafasisk stilvarietet’, ’multietnolekt’), dels underordnade begrepp (geografiskt begränsade undervarieteter till en dialektvarietet). I en intensionell definition av dialektbegreppet måste begrep-

pet specificeras med så många begreppskännetecken, att det går att skilja från andra begrepp i systemet.

I min analys kommer jag att belysa definitionstyper, art av begreppskännetecken som nyttjas och användning av en- eller flerdimensionella definitionstyper. Jag kommer där- efter att studera hur dialektbegreppet praktiskt avgränsas vid materialinsamling och forskning. Eftersom begreppet förutsätter en relation till rumsliga utomspråkliga fakto- rer, avslutas studien av en analys av hur språkliga kännetecken på geografiskt begrän- sade varieteter relateras till det geografiska rummet.

Materialet består av 150 centrala verk inom huvudsakligen svensk nordistik, i första hand från 1880-talet och framåt, innefattande dialektologiska, sociolingvistiska, språk- historiska och normativt inriktade verk (vetenskapliga texter, handböcker, läroböcker, ordböcker etc.). Litteraturstudien omfattar analyser av dels explicita definitioner, dels metodikavsnitt, det senare för att induktivt söka klarlägga den faktiska begreppsanvänd- ningen; detta är viktigt när definitioner saknas eller är ofullständiga.

3 Verkligheten bakom begreppet: kort historik

Den uppfattning om regional språklig variation inom svenskan som läroböcker och handböcker förmedlar utgår från att det i Norden tidigt har funnits ett språkstadium huvudsakligen utan regionala varieteter. Därefter har från urnordisk tid skett föränd- ringar som successivt har lett till utbildandet av dels regionalt betingade varieteter (s.k. dialektsplittring), dels en icke rumsbunden standardvarietet. Denna utveckling har san- nolikt accentuerats relativt sent. Från mitten av 1800-talet är tendensen den motsatta, i den meningen att de traditionella dialekterna ersätts av utjämnade ”storregionala” varie- teter och att standardvarieteteten mister något av sitt ”rumsberoende” och i stället uppvi- sar en större regional variation än tidigare (s.k. regional standard).

4 Avsaknad av definitioner av dialektbegreppet

Flera svenska dialektologer anser att dialektbegreppet inte behöver definieras. Ett tidigt exempel är Lundell (1881: 4); denne menar att betydelsen ”utan definition” torde vara klar. I ett stort antal verk, inte minst regelrätta vetenskapliga texter, saknas definitioner av dialektbegreppet, även i de fall då en dialekt utgör själva forskningsobjektet. Detta gäller Norens epokgörande avhandling *Fryksdalsmålets ljudlära* (1877) och för övrigt en lång rad texter som behandlar dialektbegreppet, exempelvis Linder (1866), Leffler (1872), Hesselman 1905, Geijer (1918), Thelander (1979), Bihl (2001), Hallén (2001) och Westerberg (2004). En planerad ny dialekthandbok kommer heller inte att innehålla någon egentlig definition av dialektbegreppet (Westerberg 2007: 400).

En sådan inställning representerar en uppfattning av dialektbegreppet som närmast kan betecknas som ”doxisk”, dvs. begreppet kan inte betvivlas och behöver därför inte diskuteras. Detta må gälla i en allmän diskurs, men i en dialektologisk forskningsdiskurs bör enligt min mening begreppet definieras och operationaliseras.

5 Olika typer av definitioner

I det undersökta materialet används två olika definitionstyper. Ett inte helt ovanligt sätt att definiera dialektbegreppet är att använda en *ostentativ* definition: ”Termen *dialekt* avser i denna undersökning detsamma som *överkalixmål*” (Källskog 1992: 37). Sådana definitioner förekommer ofta i avhandlingar, där ett konkret dialektalt korpusmaterial analyseras. Definitionstypen förutsätter att det finns en ”ren” dialektvarietet, avgränsbar från andra varieteter; sådana rena system är dock alltid idealiseringar.

Emellertid existerar det också *intensionella* definitioner. I mitt material förekommer ett antal sådana definitioner kring sekelskiftet 1900. Därefter dyker upp de först efter mitten av seklet; främst är det Dahlstedt (1980) som – i anslutning till en internationell diskussion av dialektteori – ger begreppet en intensionell definition. Sannolikt bidrar intresset för sociolingvistik till behovet att avgränsa varieteter mot varandra. I de intensionella definitionerna skiljs dialektbegreppet normalt från begreppet ’språk’, ofta också

från begreppet 'standardvarietet' (ibland sker dock en sammanblandning mellan begreppen 'språk' och 'standardvarietet'). Jag kommer här inte att närmare analysera rågången mellan språk- och dialektbegreppen, något som diskuteras i många allmänna framställningar om språk. Gränsen mellan begrepp som 'språk' och 'dialekt' kan inte bestämmas utifrån lingvistiska kriterier utan är i första hand sociopolitisk.

Gränsdragningen mellan dialekt- och standardvarietet uppfattas generellt som viktig. Dialektbegreppet förutsätter dock inte en standardvarietet. Normalt anses dialekter ha funnits långt innan en svensk standardvarietet har utvecklats (jfr termer som *fornvästgötska* och *fornuppländska*). Således hävdar Dahlstedt i ett par tidiga framställningar (1958: 7; 1978: 49), att dialektbegreppet inte behöver relateras till en standardvarietet. I senare framställningar kontrasterar dock Dahlstedt (1982: 22 f.) dialekten mot standardvarietet, i och med att han definierar en dialekt som "varje geografiskt avgränsad underart av ett språk, vilken icke anses utgöra eller tillhöra ett högspråk eller ett standardspråk". Generellt torde gälla att dialektbegreppet inte kan ges någon meningsfull generell definition (jfr dock Heger 1969) utan att varje definition måste anknytas till den historiska och kulturella situation som föreligger; definitionen av en medeltidsdialekt måste bli annorlunda än en definition av en "modern" dialekt.

Vid avgränsningen mot sidoordnade varietetstyper ses dialektvarieteteten främst som en *diatopisk* varietet, varvid definitionstypen schematiskt kan beskrivas enligt följande formel: 'en dialekt är en språklig varietet (av ett språk) som används inom ett visst geografiskt område'. Nedan lämnas några exempel på sådana definitioner:

- folkmål ... taladt blott inom ett mindre område (Lundell 1882: 473)
- något visst, så vidt möjligt är oblandadt och äkta provinismål (Lyttkens & Wulff 1885: 13)
- som gäller endast inom ett visst bestämt, jämförelsevis mindre område (landsdel, landskap, härad, socken, by), men som utom detta antingen icke förstås eller åtminstone icke såsom allmänt meddelelsemedel godkännes (Noreen 1903–1907: 26)
- ett område, som skäres av jämförelsevis få eller obetydliga språkliga skiljelinjer, medan det begränsas av relativt många ock kraftiga gränslinjer i knippen (Wigforss 1913–1918: 631)
- regionalt avgränsade och lingvistiskt besläktade underarter till nationsspråk (Thelander 1974: 45)
- regionalt betingad, från riksspråket i väsentliga avseenden avvikande språklig variant (Pamp 1978: 9)
- geografiskt begränsad underart av ett språk, oberoende av om detta språk har någon koiné, d.v.s. något riks- eller standardspråk utan geografisk begränsning inom sitt språkområde (Dahlstedt 1978: 49)
- som talas av människor på landsbygden i motsats till det som talas i staden (Tandefelt 1992: 14)

lokal variant av ett språk som talas inom ett avgränsat geografiskt område (Ivars 1996: 18)
som används/talas av en viss grupp människor/invånarna inom ett avgränsat geografiskt område
(Bleckert 2003: 15)

Definitioner av denna typ kan knappast sägas vara operationellt användbara; inom flera av de angivna dialektdefinitionerna ryms tre olika begrepp, som i forskningen normalt särhålls, nämligen 'genuin dialekt', 'utjämnad dialekt' och 'regional standardvarietet'.

Definitioner av dialektvarieteteten kan relatera till andra utomspråkliga faktorer än rums-
liga. Också dialektbegreppets *diastratiska* varietetskaraktär understryks i vissa definitio-
ner, ibland i förening med vissa *diafasiska* varietetsegenskaper. Några forskare poängte-
rar att 'dialekt' kan betraktas som en såväl regional som social varietet, dvs. som dialekt
och sociolekt (Dahlstedt & Teleman 1974: 141, Thelander 1974: 49, Thelander 1996:
178 f.). Dessutom betonas dialektens roll att fungera socialt sammanhållande inom en
grupp:

folkmål, hvilkas talande icke förutsätter någon skolbildning, hvilka äro alldeles utan medveten
vård, utan kultur i vanlig mening (Lundell 1882: 473)
Eftersom de bildade klasserna i allmänhet söka undvika särskildt dialektala drag i uttal, ordformer
och ordförråd, får en mer eller mindre utpräglad dialekt vanligen ett lägre stilvärde (Berg 1907: sp.
305)
talas av den kroppsarbetande klassen i landsbygderna (Bergroth 1918: 1)
i Sverige numera nästan uteslutande knuten till sådana stånd som *inte* på grund av sitt yrke – intel-
lektuella sysslor, samfärdsel, affärer o.s.v. – måste tala riksspråk, d.v.s. till bönder, jordbruks- och
skogsarbetare, hantverkare m.fl. dyl. (Dahlstedt 1969: 63)
har en sammanhållande social funktion (Dahlstedt 1982: 24)
varianter av svenska som traditionellt talas inom språkområdet, mer på landsbygden än i tätorterna,
mer av lantbruksbefolkning än av andra befolkningsgrupper, och mer i umgänget inom familj än
med personer från andra håll (Elert 1994: 216)

Dialektens funktion som diastratisk varietet framgår indirekt genom Dahlstedts avgräns-
ning (1970: 53) av begreppet 'regional språkstandard' såsom en geografiskt begränsad
underart, som inom en region godtas i högt värderade sociala och kulturella situationer,
något som dialektvarieteteten inte gör.

I andra definitioner betonas dialektens *historiska* (och språkligt-genetiska) förankring; i
princip är de dialektala varieteterna – hävdas det ofta – äldre än standardvarieteteten
(Pamp 1978: 9; Engstrand 2004: 120). Således understryker Reinhammar (1991: 105 f.),
att dialekterna har "uråldriga rötter" och att de representerar "en obruten språklig tradi-
tion, opåverkad av de regleringar och ingrepp som skriftspråket har varit utsatt för".

I ett antal definitioner framhävs dialektens egenskap av att utgöra ett eget *språkligt system* på samma sätt som standardvarieteteten. Ett sådant synsätt kan givetvis förenas med en definition av dialektbegreppet enligt diatopiska eller diastratiska kriterier. Reinhammar (1991: 104) menar att en dialekt är ett fullständigt system i fråga om fonologi, grammatik och lexikon; i så måtto är en dialekt fullt jämförbar med ett språk. Liknande synpunkter framförs av Ivars (1996: 23), Flodell (1998: 68) och Eklund (2002: 26). En något försiktigare hållning intar Björseth (1946: 11), som konstaterar att en dialekt nog aldrig kan betraktas som ett slutet system i jämviktsläge. Enligt min uppfattning är sådana generella begreppskännetecken av strukturlingvistisk art inte tillräckliga för avgränsning av dialektbegreppet; det är dessutom i hög grad osäkert om dialekter generellt kan eller bör betraktas som kompletta system.

Utöver dessa typer av begreppskännetecken förekommer sporadiskt urskiljande av även andra kriterier. Ibland understryks att en dialekt till skillnad från en standardvarietet endast är *mundlig* och *saknar kodifiering* (Edlund 2005: 4) och att den har andra *språkfunktioner* än standardvarieteteten (Dahlstedt & Teleman 1974: 135). En synnerligen vid, men knappast operationaliserbar definition av dialektbegreppet möter hos Gunnarsdotter Grönberg (2004: 335), som menar att dialekt är ”allt som inte är geografiskt neutral standard”.

Sammanfattningsvis gäller att i flertalet definitioner av dialektbegreppet särhålls dialektvarieteteten explicit från standardvarieteteten. Därutöver dominerar diatopiskt inriktade definitionsansatser; ett antal definitioner betraktar begreppet som relaterat också till sociala och viss mån stilistiska aspekter. Flertalet definitioner är endimensionella (diatopiska), några är två- eller flerdimensionella (främst diatopiska-diastratiska). Strukturlingvistiska kriterier ges normalt företräde framför funktionella. Definitionerna är oftast allmänt hållna, utan tanke på operationaliserbarhet.

6 Ett idealiserat dialektbegrepp

En studie av materialinsamling och forskning inom svensk dialektologi visar, att det dialektbegrepp som förekommer i de intensionella ”neutrala” definitionerna, där dialekt-

varieteten utan några egentliga förbehåll huvudsakligen analyseras som en geografiskt avgränsad varietet, inte är identiskt med det ”operativa” dialektbegreppet. Det senare kan närmast betecknas som ett ”antikvariskt” dialektbegrepp.

Inte sällan hävdas att ett språks standardvarietet mer är en eftersträvansvärd idealnorm än en verklig företeelse; ingen skulle egentligen tala enligt standardvarietetens normsystem. Dialekter däremot anses ofta vara exempel på språkliga varieteter som har en nära anknytning till verkligheten. En analys av det i praxis nyttjade begreppet ’dialektvarietet’ visar dock att detta i lika hög grad som begreppet ’standardvarietet’ är en forskningens idealisering. Det gängse ”ideala” dialektbegreppet präglas dels av ett historiskt synsätt, dels av ett slags ”renhetsideal”.

Det historiska synsättet innebär att dialektologin länge strävar efter att analysera den *genuina* dialekten: ju äldre språkliga kännetecken, desto bättre. Den genuina dialekten hör egentligen historien till; därför finns det inom dialektologin så många uppmaningar till att uppteckna för att ”rädda det som räddas kan”. En tendens är att så långt som möjligt även ta hänsyn till äldre skriftliga belägg (jfr Dahlstedt 1958: 18). Således är dialektkartor, som ju normalt innehåller ett flertal äldre belägg, närmast ”paleodialektologiska” (Westerberg 2007: 405).

Med det historiska perspektivet sammanfaller oftast ett ”renhetsideal”. En konsekvens av detta blir att urvalet av informanter måste göras med stor omsorg. Bergfors (1982: 80) konstaterar att det har gällt att ”komma åt en så ren dialekt som möjligt, en dialekt som är så opåverkad av riksspråket som möjligt. Därvid bortser man från om det språk som man dokumenterar är representativt för en bygds befolkning i nuläget eller inte”. Generellt gäller att traditionell dialektologi vid val av informanter gärna utgår från vad som inom modern anglosaxisk dialektologi benämns s.k. ”NORMs”, dvs. *nonmobile, older, rural males* (Chambers & Trudgill 1980: 33). Målet är den ”rena” dialekten, dvs. en dialekt som inte har blandats med språkdrag från närliggande dialekter eller med inslag från standardvarieteten. För många dialektologer är särskilt den senare varietetens styggelse; Huldén (2000: 131) poängterar att dialektologer ofta har betraktat en hög-språkligt färgad böjningsform som ”en ödesdiger femte kolonn i dialekten”. Det är bely-

sande att svenska dialektologer som Geijer och Levander rensar hårt i det uppteckningsmaterial som kommer in till dialektarkiven (Lilja 1996: 76–86). Modern jargong måste hållas borta liksom ”stadsord” och ”moderna” ord. Ett ”vidrigt ord” som *grabb* får enligt Levander inte förekomma i uppteckningarna. Särskilt farligt är inflytandet från modernt tryck och lärd kultur. Folkligheten i ett material består enligt dialektexperterna således främst i att detta avviker från samtiden; den centrala aspekten vid uppteckandet är inte vad människor i dagligt tal säger utan vad de enligt den dialektologiska expertisen bör säga (1996: 77).

7 Utomspråklig avgränsning av dialektbegreppet

En definition av en diatopisk varietet innehåller normalt en språklig och en rumslig komponent. Dialektologin har dock ägnat mycket liten uppmärksamhet åt att närmare analysera de rumsliga begreppskännetecknen. Allmänt framhålls att det finns olika typer av ”barriärer” som topografiska och administrativa gränser, men det genomförs knappast någon analys av hur rummet begreppsligt skall bestämmas, hur rummet är relaterat till dialekten och hur det påverkar dialektbildningen (eller hur dialekttalet formar rummet) och på vilken rumslig nivå som dialekter realiter existerar.

Dialektbegreppet får ett slags ”hierarkisk” karaktär genom avgränsning av över- och underordnade varieteter. Denna indelning utgår från den areella omfattningen av ett geografiskt rum. Man kan således urskilja ”storregionmål” (som *götamål* och *sveamål*), landskaps- eller provinsmål (*halländska*), häradsmål (*Färsmål*), sockenmål (*Orsamål*), bymål (*Åsenmål*) och gårdsmål. Det är enligt min mening i hög grad tveksamt om en sådan underindelning av en dialektvarietet, genomförd utifrån administrativt-regionala gränser, verkligen kan anses spegla tydliga samband mellan språkdrag och geografiska områden (jfr exempelvis det kritiska resonemanget i Wigforss 1913–18: 637–641).

I nutida dialektologi skiljer man ofta mellan den dialekt som talas inom ett mindre område (socken eller härad) och den som talas i en större region. Den första typen benämns *genuin*, *klassisk* eller *traditionell dialekt*; termen *rural dialekt* sätter en gräns mot *stadsmålen* (de senare har inom äldre dialektologi vanligtvis betraktats såsom degenerations-

produkter som i alltför hög grad har påverkats av standardvarietet). Den andra, vidare dialekttypen benämns numera – närmast efter Dahlstedt (1978) – *utjämnad dialekt* och skiljer sig från den genuina dialekten främst genom en ”större geografisk räckvidd”. En sådan utjämnad dialekt uppfyller – understryker Gunnarsdotter Grönberg (2004: 335) – dock inte de gängse kriterierna för vad som skall anses vara en dialekt. Under alla omständigheter är gränsdragningen mellan dessa typer av dialektala subvarieteter knappast möjlig att tillämpa i forskning: hur dras exempelvis operationellt gränsen mellan ’liten’ och ’begränsad’ geografisk räckvidd?

Det är här inte möjligt att närmare analysera de rumsliga aspekterna. Emellertid måste det rimligtvis finnas olika typer av rumsbegrepp (exempelvis ”materiella” rum som kännetecknas av naturligt eller socialt producerande verksamheter, rum som skapas genom social interaktion, människors upplevelser av rum). Rummet kan ses som en konkret eller som en abstrakt företeelse. Det finns rimligen fysiska, mentala och sociala rumsbegrepp; rumslighet måste dessutom kunna ses både som process och produkt. Vilken är relationen mellan varietet och rum: i vilken utsträckning påverkar rummet en varietet och vice versa? Särskilt problematiskt är det flitigt använda begreppet ’region’: vad konstituerar den typ av rum som motsvaras av en regionalt definierad språkvarietet?

8 Sammanfattning och diskussion

Analysen har visat att svenska lingvister knappast har eftersträvat att skapa entydiga definitioner av begreppet ’dialektvarietet’. Bristande begreppsbestämning är typisk för den vetenskapliga diskursen och de intensionella definitioner som finns är huvudsakligen ”doxiska”, dvs. dialektbegreppet anses beskriva något självklart som är allmänt känt och därför endast behöver antydast. Att en sådan negativ grundinställning till behovet av begreppsavgränsning inte är självklar, motbevisas av ett flertal utländska ansatser till systematiska definitioner av dialektbegreppet. Exempel från tysk germanistik är exempelvis Goossens (1997: 17–20) och Ammon (1983); i Sverige har Kotsinas (1988) gjort ett försök att med hjälp av ett antal konkreta begreppskännetecken göra en avgränsning mellan varietetstyperna ’dialekt’ och ’sociolekt’.

Dialektbegreppet är komplicerat men detta bör inte leda till att man avstår från en begreppsavgränsning. I en sådan måste hänsyn tas särskilt till diatopiska men även till diastratiska och diafasiska faktorer. I beskrivningen av relationen mellan språkliga och rumsliga kännetecken måste en anknytning i högre grad ske till rummets mentala än till dess fysiska dimensioner och mer till funktionella än till strukturlingvistiska aspekter. Sannolikt är det i ett postmodernt samhälle, där bland annat sociala relationer lyfts ut ur sina lokala sammanhang och förflyttas oberoende av tid och rum (jfr Giddens 1990), mer dialektens *funktion*, som påverkar dess ställning i ett språks totala arkitektur, än förekomsten av enskilda fonologiska eller morfologiska skillnader. Med ett sådant synsätt får rumsliga, sociala och stilistiska aspekter gemensamt avgränsa språkdragets externa korrelat. Det är knappast rummet som geografisk enhet utan i stället språkbrukarnas vilja att ”solidarisera” sig med vad rummet representerar som nu och i framtiden avgör bruket av dialekt.

Litteratur

- Ammon, Ulrich (1983). Vorbereitung einer Explizit-Definition von ”Dialekt” und benachbarten Begriffen mit Mitteln der formalen Logik. I: *Aspekte der Dialekttheorie*, 27–68. Red. Klaus J. Mattheier. Tübingen: Niemeyer.
- Ammon, Ulrich (1987). Language – variety/standard variety – dialect. I: *Sociolinguistics*. 1, 316–335. Red. Ulrich Ammon. Berlin: Gruyter.
- Berg, Ruben G:son (1907). Dialekt. *Nordisk familjebok*. 6. Ny uppl., sp. 305. Stockholm: Nordisk familjebok.
- Bergfors, Erik Olof (1982). Dialektinsamling. I: *Talspråksforskning i Norden*, 80–91. Red. Mats Thelander. Lund: Studentlitteratur.
- Bergroth, Hugo (1918). *Högsvenska*. Helsingfors: Söderström.
- Bihl, Björn (2001). *Möten i dialektalt gränsland: dialektala övergångar genom Närke*. Uppsala: Univ.
- Björseth, Bertil (1946). *Dialekt och riksspråk i en bohuslänsk socken*. Diss. Göteborg: Högsk.
- Bleckert, Lars (2003). Målföre som föremål. I: *Ur SOFI:s värld*, 15–18. Red. Eva Brylla. Uppsala: SOFI.
- Britain, David (2004). Dialect and accent. I: *Sociolinguistics*. 1. 2. ed., 267–273. Red. Ulrich Ammon. Berlin: Gruyter.
- Chambers, J. K. & Peter Trudgill (1980). *Dialectology*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1958). Isländsk dialektgeografi. *Scripta Islandica* 9, 5–33.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1969). Dialekterna i gymnasiet svenskundervisning. I: *Språket i blickpunkten*, 63–86. Lund: Gleerup.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1970). *Massmedierna och språket*. Stockholm: Läromedelsförlagen.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1978) Dialekt och högspråk i nutidens Sverige, särskilt i Norrland. I: *Det moderna Skandinavien framväxt*, 49–65. Red. Rudolf Zeitler. Uppsala: Univ.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1980). Die Mundartforschung am Scheideweg. I: *Dialekt und Dialektologie*, 348–365. Red. Joachim Göschel. Wiesbaden: Steiner.
- Dahlstedt, Karl-Hampus (1982). Talspråkets metamorfoser. I: *Talspråksforskning i Norden*, 10–32. Red. Mats Thelander. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlstedt, Karl-Hampus & Ulf Telemann (1974). Folkmål som klassspråk. I: *Språket i bruk*, 133–148. Red. Ulf Telemann & Tor G. Hultman. Lund: LiberLäromedel.
- Edlund, Lars-Erik (2005). Dialekten i går, i dag – och i morgon. *Västerbotten* 2005:1, 3–7.

- Eklund, Gerd (2002). Dialektbegreppet. *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 2002, 23–29.
- Elert, Claes-Christian (1994). Indelning och gränser inom området för den talade svenskan – en aktuell dialektografi. I: *Kulturgränser – myt eller verklighet*, 215–228. Red. Lars-Erik Eklund. Umeå: Univ.
- Engstrand, Olle (2004). *Fonetikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Flodell, Gunvor (1998). ”Det lilla språket”. I: Lisa Eriksson & Gunvor Flodell. *Mål i norr*, 61–136. Umeå: Kulturgräns norr.
- Geijer, Herman (1918). Svenska dialekter. I: Red. I. Flodström. *Sverges folk*, 196–204. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Giddens, Anthony (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford: Polity Press.
- Goossens, Jan (1977). *Deutsche Dialektologie*. Berlin: Gruyter.
- Gunnarsdotter Grönberg, Anna (2004). *Ungdomar och dialekt i Alingsås*. Diss. Göteborg: Univ.
- Hallén, Karin (2001). *Franskt i svensk tappning*. Diss. Uppsala: Univ.
- Harris, Roy (1990). The dialect myth. I: *Development and diversity*, 3–19. Red. Jerold A. Edmondson. Dallas: Summer institute of linguistics.
- Heger, Klaus (1969). ”Sprache” und ”Dialekt” als linguistisches und soziolinguistisches Problem. *Folia linguistica* 3, 46–67.
- Hesselman, Bengt (1905). *Sveamålen och de svenska dialekternas indelning*. Uppsala: Appelbergs.
- Huldén, Lars (2000). Hur jag översatte julevangeliet till mitt modersmål. I: *Dialekter och folkminnen*, 129–135. Red. Lennart Elmevik. [Uppsala]: [Sällsk. för svensk dialektologi].
- Hultgren, Sven O. (1983). *Skola i dialektal miljö*. Diss. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Ivars, Ann-Marie (1996). *Stad och bygd*. Helsingfors: Univ.
- Kotsinas, Ulla-Britt (1988). Rinkebysvenskan: en dialekt. *Svenskans beskrivning*, 16:1, 264–278.
- Källskog, Margareta (1992). *Attityd, interferens, genitivsyntax*. Diss. Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet.
- Leffler, Leopold Fredrik (1872). *Om konsonantljuden i de svenska allmogemålen*. 1. Diss. Uppsala: Univ.
- Lilja, Agneta (1996). *Föreställningen om den ideala uppteckningen*. Diss. Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet.
- Linder, Nils (1866). *Bidrag till kännedomen om allmogespråket i Södra Möre härad af Kalmar län*. Diss. Uppsala: Univ.
- Lundell, Johan A. (1881). *Om dialektstudier med särskild hänsyn till de nordiska språken*. Stockholm: Norstedt.
- Lundell, Johan A. (1882). Norskt språk. *Nordisk tidskrift* 5, 469–507.
- Lyttkens, I.A. & F.A. Wulff (1885) *Svenska språkets ljudlära och beteckningslära*. Lund: Gleerup.
- Meyer, Paul (1875). Recension av Ascoli: Schizzi franco-provenzali. *Romania* 4, 293–295.
- Noreen, Adolf Gotthard (1877). *Fryksdalsmålets ljudlära*. Diss. Uppsala: Univ.
- Noreen, Adolf (1903-07). *Vårt språk; nusvensk grammatik i utförlig framställning*. 1. Lund: Gleerup.
- Pamp, Bengt (1978). *Svenska dialekter*. Stockholm: Natur och kultur.
- Paris, Gaston (1893). Les parlars de France. *Bulletin de la Société des Parlars de France* 1, 1–17.
- Reinhammar, Maj (1991). Dialekterna och deras framtid. *Saga och sed* 1991, 103–114.
- Svahn, Margareta (2003). Dialektbegreppet. I: *Nordisk dialektologi*, 503–513. Red. Gunnstein Akselberg. Oslo: Novus.
- Tandefelt, Marika (1992). Språklig variation i samhället. I: *Ett gott mål*, 13–23. Red. Viking Brunell. Esbo: Editum.
- Thelander, Mats (1974). *Grepp och begrepp i språksociologin*. Lund: Studentlitteratur.
- Thelander, Mats (1979). *Språkliga variationsmodeller tillämpade på nutida Burträsktal*. 2. Diss. Uppsala: Univ.
- Thelander, Mats (1996). Från dialekt till sociolekt. I: *Svenskan i tusen år*, 163–181. Red. Lena Moberg & Margareta Westman. Stockholm: Norstedt.
- Upton, Clive (2006). Modern regional English in the British Isles. I: *The Oxford history of English*, 305–333. Red. Lynda Mugglestone. Oxford: Oxford University Press.
- Westerberg, Anna (2004). *Norsjömålet under 150 år*. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Ak. f. sv. folkkultur.
- Westerberg, Anna (2007). En ny svensk dialekthandbok. I: *Nordisk dialektologi og sociolingvistik*, 398–406. Red. Torben Arboe. Aarhus: Univ.
- Widmark, Gun (1991). Boksvenska och talsvenska. *Språk och stil* Ny följd. 1, 157–198.
- Wigforss, Ernst (1913–1918). *Södra Hallands folksmål: ljudlära*. Stockholm: Norstedt.
- Wrede, Ferdinand (1902). Ethnographie und Dialektwissenschaft. *Historische Zeitschrift* 88, 22–43.